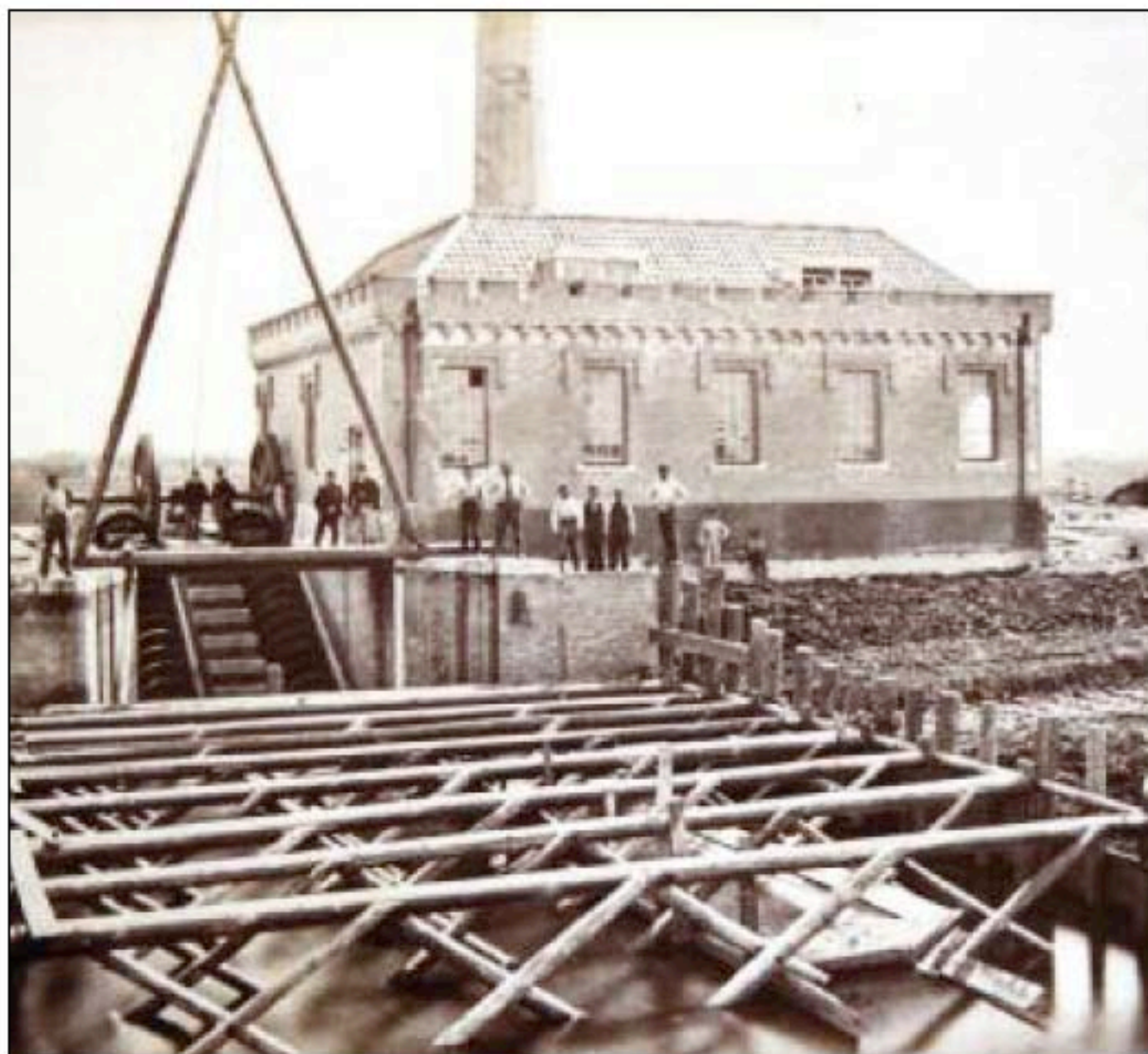

Nieuwsbrief

Jaargang 23, nummer 3, najaar 2009

HVC

HVC Nieuwsbrief

De HVC Nieuwsbrief wordt uitgegeven door de Historische Vereniging
Capelle aan den IJssel en verschijnt vier maal per jaar.

Leden van de Historische Vereniging Capelle aan den IJssel
ontvangen de Nieuwsbrief gratis.

De contributie van de vereniging bedraagt € 15,00 per jaar;
Voor 65-plus leden en CJP-leden bedraagt de contributie € 9,00 per jaar.

**Redactieteam: Bram van Bochove,
Hans Bolkestein, Frans van Es, Ger Mulder, Anneke Scheffer**

Inhoud

1. Van de voorzitter,	pag. 58
2. Programma Open Monumentendag 2009	pag. 59
3. Gesproken Geschiedenis	pag. 64
4. Het einde van vier eeuwen scheepsbouw	pag. 71
5. Achter de toonbank en langs de weg	pag. 73
6. Herinneringen aan Feenstra drijfsteenfabriek	pag. 75
7. Tussen IJssel en Rotte, de nieuwe tentoonstelling	pag. 79
8. Bloemlezing uit het notarieel archief	pag. 80
9. Vragen van de Beeldbank	pag. 83
10. Wat ligt er op de planken van het depot	pag. 84

Lijst van bestuursleden

Mevrouw A. v.d. Bremen	voorzitter	010 - 284 95 48
J. M. van Leest	secretaris/pr	010 - 458 65 05
Mevrouw A. Swets	penningmeester/ledenadmin.	010 - 450 68 83
Mevrouw A. Scheffer	exposities/voorlichting	010 - 421 64 18
A. van Bochove	facilitair beheer	010 - 450 60 08
Vacature	educatie	
Vacature	collectievorming en -beheer	

*Het Historisch Museum aan de Bermweg 13, gevestigd in het
Jan Anne Beijerinckgemaal, is bereikbaar op tel. 010 - 450 00 80
Website: www.hvc-capelle.nl E-mail: hvc-capelle@hetnet.nl
Gironummer 4395118*

Bij de omslag:

De bouw van het stoomgemaal Jan Anne Beijerinck in 1869

Van de voorzitter

Heropening Jan Anne Beijerinckgemaal c.q. Historisch Museum

Vakantie, een begrip dat bij de zomer hoort.

Misschien bent u net terug van vakantie of gaat u nog in september.

Voor de medewerkers van de HVC staat deze zomer niet zozeer voor vakantie en even gas terugnemen.

In tegendeel. Er is wekenlang kei- en keihard gewerkt om alles op tijd klaar te krijgen voor de feestelijke heropening van het Jan Anne Beijerinckgemaal c.q. het Historisch Museum op 11 september a.s. Tevens zal dan de nieuwe expositie 'Tussen IJssel en Rotte; 5 landschappen op 1 plek' worden geopend.

De opening op 11 september a.s. is alleen voor genodigden.

Maar op zaterdag 12 september, op Open Monumentendag, bent u tussen 10 en 16 uur van harte welkom om alles eens goed te bekijken.

En als alles meezit zal die dag, op nader te bepalen tijden, de machinekamer in bedrijf zijn.

De heropening van het gemaal en het Historisch Museum is natuurlijk geen zaak van de HVC alleen.

We doen dit samen met de Stichting Beijerinckgemaal. Net zoals we gedurende het hele restauratietraject gezamenlijk zijn opgetrokken.

Beide besturen zijn bijzonder blij en trots met het eindresultaat.

Maar ook blij dat het straks achter de rug is en we ons weer helemaal kunnen richten op onze 'cultuur-historische' activiteiten.

Hoe gaat de heropening op 11 september eruit zien?

De openingshandeling zal worden verricht door dijkgraaf mr. J.H. Oosters van het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard en dhr. J.F.H. Beijerinck, nazaat van de ontwerper en naamgever van het gemaal door het in gebruikstellen van de machinekamer.

Wat er allemaal te doen is op 12 september, op Open Monumentendag, vindt u verderop in deze Nieuwsbrief.

Anneke van den Bremen
Voorzitter

PROGRAMMA

OPEN MONUMENTENDAG CAPELLE AAN DEN IJSSEL

ZATERDAG 12 SEPTEMBER 10.00 - 16.00 UUR

Open Monumentendag wordt in Capelle voor de 23ste keer georganiseerd door de Historische Vereniging Capelle aan den IJssel; deze keer in samenwerking met het Van Cappellenhuis, de Kunstmarkt, de Dorpskerk en de Kunstkring Capelle.

Het landelijk thema is 'OP DE KAART'. Ook in Capelle worden een aantal monumenten met nadruk 'op de kaart gezet' tijdens Open Monumentendag. Allereerst het pas gerestaureerde Beijerinckgemaal, maar ook de Oude Begraafplaats aan de Nijverheidstraat, met de zojuist afgeronde inventarisatie van de graven aldaar, verdient speciale aandacht. Daarnaast zijn de Dorpskerk en het Van Cappellenhuis met op de Kerkslaan de Kunstmarkt zeker een bezoek waard.

Om 10.00 uur opent wethouder C. van de Heuvel de Kunstmarkt bij de Dorpskerk. Hij geeft daarmee tevens het startsein voor de Open Monumentendag-activiteiten.

Jan Anne Beijerinckgemaal/Historisch Museum Bermweg 13

Het in 1868 gebouwde gemaal heeft vanaf 1869 uitstekend zijn werk gedaan. Eerst bij de droogmaking en daarna voor de waterhuishouding in de Polder Prins Alexander. In 1990, na de in bedrijfstelling van een nieuw gemaal in Nieuwerkerk aan den IJssel, is het Beijerinckgemaal buiten dienst gesteld. Het oorspronkelijk stoomgemaal heeft een bijzondere architectuur en is nu het oudst nog werkend elektrisch bediend gemaal in Nederland. De elektrische installatie, pompen en motoren uit 1927 zijn inmiddels zeldzaam geworden. Vanaf 1997 huurt de Historische Vereniging Capelle aan den IJssel de ruimte van de Stichting tot behoud van het gemaal Jan Anne Beijerinck. Het is nu een gemeentelijk monu-

ment en doet dienst als Historisch Museum. Het gemaal is in 2008 grondig gerestaureerd en heropend op 11 september 2009. Zaterdag 12 september, op Open Monumentendag, wordt het gemaal voor het eerst weer opengesteld voor het publiek.

Activiteiten:

- **Op nader te bepalen tijden zal de machinekamer die dag in bedrijf zijn.**
- **Tentoonstelling ‘Tussen IJssel en Rotte; 5 landschappen op 1 plek.**
Deze tentoonstelling geeft een overzicht van de landschappelijke ontwikkeling van het poldergebied aan de oostzijde van Rotterdam en de invloed van de mens op deze ontwikkeling. Wat oorspronkelijk een binnenzee en later veengebied was, werd door uitgraving van dit veen een plassengebied en vervolgens na droogmaling gebruikt voor land- en tuinbouw. Om tenslotte ten prooi te vallen aan de enorm toegenomen behoefte aan woonruimte.
De geschiedenis van dit gebied wordt aan de hand van beeldmateriaal verteld en verder wordt specifiek aandacht besteed aan de rol van het Jan Anne Beijerinckgemaal in dit geheel.
- **Jeugdactiviteit ‘Hoe is Capelle ontstaan’**
Voor kinderen (volwassenen mogen ook meedoen) is er een doe-circuit met proefjes.
- **Rondrit met de Paardentram én Verhalenverteller**

Er rijdt een verhalenverteller mee op de tram, waardoor de route nog meer gaat leven.

Route van de Jan Plezier (opstapplaatsen bij Van Cappellenhuis en Akkerwinde).

De route van de voor deze dag beschikbare Jan Plezier loopt, v.v., van de Dorpsstraat (nr. 164) via Slotlaan/Schenkelsedreef/Kralingseweg en Haagwinde naar de Akkerwinde.

Vertrektijden Dorpsstraat ca. 10.30 - 11.50 - 13.10 - 14.30 uur.

Vertrektijden Akkerwinde ca. 11.10 - 12.30 - 13.50 - 15.10 uur

Oude begraafplaats aan de Nijverheidstraat 423 (nabij de Algerabrug)

De oude begraafplaats, die van 1 mei 1874 tot 1 mei 1974 in gebruik is geweest als algemene begraafplaats, is een gemeentelijk monument en ligt tegen het beschermde dorpsgezicht “Kleine Zeeheldenbuurt”.

Van 1829 tot 1874 werd begraven achter de Dorpskerk aan de Kerkklaan. Met uitzondering van 1 zerk zijn alle graven daar geruimd. Daarvoor werd er begraven in kerken, zoals ook in de Dorpskerk aan de Kerkklaan. In het koor van de kerk zijn nog steeds restanten van grafstenen te zien.

Activiteiten:

- **Rondleidingen tussen 10 - 12.30 uur en 13.30 - 15.30 uur**

Medewerkers van de Historische Vereniging Capelle aan den IJssel hebben in samenwerking met medewerkers van de gemeente Capelle aan den IJssel aan de hand van oude gegevens een inventarisatie gemaakt van de ruim 1600 personen die in de periode 1 januari 1951 tot de sluiting van de begraafplaats in mei 1974 op de begraafplaats zijn begraven of waarvan een grafmonument aanwezig is van voor 1 januari 1951.

Aan de hand van een oude situatietekening kan ook voor graven waar geen grafmonument op staat ter plaatse worden aangegeven wie waar begraven ligt.

Op deze begraafplaats zijn enkele in de Capelse geschiedenis belangrijke (familie)namen terug te vinden, zoals Vuik, Lans, Mijnlieff, Den Boer, Hoogendijk, Van der Ruit, Van Riemsdijk, Van Cappellen en Nolen.

- **Expositie Kunstkring**

In het gebouw op de begraafplaats exposeren twee leden van de Kunstkring. Nell Boerma laat beelden zien van steen en brons, van abstract tot figuratief. Anneke Brussee toont schilderijen in diverse stijlen. Beide kunstenaars nemen ook deel aan de Kunstmarkt; daar kunt u ze treffen.

Van Cappellenhuis, Dorpskerk en Kunstmarkt

- Van Cappellenhuis/Regentenkamer

Het van Cappellenhuis is in 1898 gebouwd in de stijl van de neo-Hollandse renaissance. Trapgevels en rijke versiering zijn kermerkend voor de stijl. Het heeft dienst gedaan als oude mannen- en vrouwenhuis van 1899 tot 1973. De Capelse Muziekschool was er gehuisvest tot 1999. Daarna heeft het lange tijd leeg gestaan. In 2006 en 2007 heeft een grondige verbouwing/restauratie plaatsgevonden. Zonder twijfel hét pronkstuk van het Van Cappellenhuis is de Regentenkamer op de eerste verdieping.

Activiteiten:

- Het Van Cappellenhuis met zijn fraaie tuin en galerie is geopend voor een algemeen bezoek.

In de galerie exposeert Miriam Zimmerman met een serie schilderijen gebaseerd op het Noorse berglandschap. Vanwege een trouwerij is de Van Cappellenzaal van 14-15 uur niet te bezoeken.

- Rondleidingen in de Regentenkamer vinden plaats om 10 - 11 - 12 - 13 - 14 - 15 uur.

- **Dorpskerk**

In de oude dorpskern van Capelle aan den IJssel domineert al meer dan 400 jaar de Dorpskerk uit 1593 van de Nederlands Hervormde Gemeente. De kerk bestaat uit een éénbeukig schip en een smaller vijfzijdig gesloten koor (1665), overdekt door tongewelven met trekbalken. In interieur is onder meer de 17e-

eeuwse eikenhouten preekstoel en een Tien-Geboden-bord met omlijsting en fronton uit 1656 te bewonderen. Het prachtige Van Dam orgel stamt uit 1904. De kerktoeren, eigendom van de burgelijke gemeente, is van 1806.

Activiteit:

- Tijdens Open Monumentendag wordt het Van Damorgel bespeeld.

- **Kunstmarkt**

Op de Kerklaan wordt voor de 39ste keer de Kunstmarkt georganiseerd.

Activiteiten:

- De Kunstmarkt met 50 kramen.
- Onder leiding van 2 kunstenaars kunnen kinderen kunstwerkjes maken.
- Er zijn diverse optredens:
 - 11-14 uur troubadour Yann Lawijck.
 - 13-16 uur sneltekenaar Christel Schols; zij maakt gratis karikaturen van bezoekers.
 - 14-16 uur Bas Boon (piano) en Bart Hengeveld (bas).
- Om 14.00 uur zal er een Kunstveiling worden gehouden voor een goed doel.

ALLE ACTIVITEITEN ZIJN GRATIS TOEGANKELIJK

Gesproken geschiedenis

Schoonmaak in het huis Groenedijk 18, bij de palenhaven.

Hoewel mijn moeder niet tot het ras der poetsende huisvrouwen behoorde, kreeg ze toch altijd in het voorjaar, als de vogels een nestje gingen bouwen, iets onrustigs over zich. Er moest schoongemaakt worden! Dat kondigde zich voor mij aan als ik hoorde dat er een hulp werd aangenomen: de schrik sloeg mij, en mijn vader, om het hart.

Er werd begonnen met de vliering, twee open ruimtes onder het dak en boven de slaapkamers, een stoffige boel, want verder werd daar het hele jaar niet meer naar omgekeken. Dat was voor mij nog wel spannend, want je wist nooit wat er vanaf zou komen. Helaas viel het meestal tegen. Op één keer na, want toen verscheen er een slingergrammofoon met een stapel bakelieten platen, alles dik onder het stof. Ik sjuowde hem mee naar beneden en maakte hem zo goed als ik kon schoon. Mijn vader leerde me hoe ik aan de slinger moest draaien, en hoe ik uit een doosje een naald moest halen en die in de kromme arm plaatsens. Daarna de naald in de groef proberen te zetten en het feest kon beginnen!! Caruso, Willie Derby, en nog vele anderen klonken door de kamer, ik kon er geen genoeg van krijgen. Het Largo van Händel was mijn eerste kennismaking met de klassieke muziek.

Maar het muzikale wonder werd snel in een hoek gezet, want ik moest helpen. Er kwam nog veel meer van de vliering: oude kleren en kleine meubels, een stoof en een olielamp, en alles moest gestoft of uitgeklopt, en dat kon Willie mooi doen. Dus zat ik in de zon te poetsen, terwijl binnen geraagd en gesopt werd. Toen het schoon en droog was op de vliering ging alles weer terug, behalve de grammofoon.

Daarna kwam mijn slaapkamertje aan de beurt. Mijn vader werd van de vloten geroepen want het houten ledikant moest uit elkaar, het hoge hoofdeind en het lagere voeteneind werden samen met de zijkanten buiten in de zon gezet, met de matrassen, het kapokbed, de peluw, de kussens en de dekens. Verder stonden er nog een tafeltje en een stoel in mijn kamer, die bleven binnen, op de overloop. Mijn moeder en haar hulp gingen eerst met de raagbol te keer, daarna sopten ze het plafond, de openslaande ramen, de deur en de deurposten. Het laatst werd de vloer gedweild, daar lag een soort zeil, balatum geheten. Terwijl dat allemaal droogde door alle ramen tegen elkaar open te zetten, gingen ze buiten aan het werk. De stugge matrassen van zeegras werden uitgeklopt, evenals het kapokbed en de peluw. Dat was een soort langwerpige kussens

dat bovenin het ledikant lag, daarop kwamen de kussens. De dekens wapperden aan de waslijn en kregen ook stevig met de mattenklopper!

's Avonds werd het bed weer opgemaakt, eerst de onderlagen die onderdeel van het ledikant waren, gewoon losse planken die de matras ondersteunden, daarop de matrassen en daarop het kapokbed, dat werd in model gestompt want het had een rare vorm aangenomen! Dan een molton deken bij wijze van onderlaken. Om de peluw, die net als het bed in een gestreepte tijk zat, kwam een kussensloop, en ook om de hoofdkussens. Daarna een wit linnen laken en een deken. En over alles heen als een soort spreid de gestikte deken, die eigenlijk voor de winter was bedoeld.

In de avond was mijn moeder heel moe, we aten iets gemakkelijkjs en de grote mensen dronken een borreltje, een glaasje brandewijn met suiker of een advocaatje. Die nacht sliep ik heerlijk, alles was zo zacht en geurde zo fris.

De volgende dag begon alles opnieuw, nu was de grote slaapkamer aan de beurt. Weer een ledikant uit elkaar en alles naar buiten, gelukkig scheen nog steeds de zon. In die kamer waren twee diepe muurkasten met kleren, die gingen ook allemaal naar buiten om te luchten, een heel gesjouw, twee trappen af. De linnenkast was vanbinnen een paar dagen eerder al gedaan, die bleef gewoon staan. Het was een mahoniehouten kast die nog van de zalmvisserij kwam waar ik ben geboren. Wel werd hij gewreven tot hij glom als een spiegel. Dat gold ook voor de toilettafel aan de andere kant van de kamer, maar die werd eerst op de overloop gezet, evenals de losse spiegel en het lampetstel dat er altijd opstond. Dat was een grote ronde kom met een waterkan erin gezet en ook nog een kammenbakje en een zeepbakje. We hadden immers geen waterleiding, dus waste mijn moeder zich soms met behulp van dit lampetstel, maar meestal wisten we ons in de woonkeuken bij de pomp.

Deze kamer had geen zeil op de grond, maar de plankenvloer was gebeitst, en in sommige jaren werd dat opnieuw gedaan, maar niet altijd, dan werd er gedweild. Er waren twee openslaande ramen die uitkeken op de IJssel, aan de overkant van de rivier zag je het poldergemaal, en de slager, en een kleine scheepswerf, van Van Duijvendijk. De buitenkant zemen was best gevaarlijk, je balanceerde dan tussen hemel en aarde, dus dat gebeurde niet zo vaak. Dan werd het weer plafond soppen en de deur en de ramen en de muurkasten, wat een werk allemaal!!

Tussen de middag waren de vrouwen al moe, en dan moest nog alles uitgeklopt en weer naar boven gesjouwd worden.

Ik bleef meestal een beetje uit de buurt en bekeek het vanuit de verte.

Maar toen werd het mijn beurt, mijn speelkamertje moest gedaan. Dus zette ik al mijn poppen, meubeltjes, boeken en spelletjes op de overloop; er was ook nog een muurkast vol spullen, mijn kleren en schoenen en zo. Veel ging weer naar buiten want luchten was heilig. Toen alles was gesopt mocht ik weer inrui-

men, want nu was de overloop aan de beurt. Dat was een vrij grote ruimte waar nog mijn kinderwagen stond en ook de wieg waar mijn moeder nooit afstand van had kunnen doen. Nu sliepen er meestal de poezen in, eentje heeft er zelfs in gejongd! De wanden waren van kraalhout, de vloer gewoon houten planken, er moest geraagd tot in de nok van het dak en verder was het weer sjouwen met emmers water en wringen van doeken, alles geurde naar groene zeep. Die avond hadden mijn moeder en haar hulp allemaal vouwen in de huid van hun handen en flink pijn in hun rug van al het bukken en rekken. Tijd voor een paar dagen pauze, de volgende week gingen ze verder.

Die maandag was de voorkamer aan de beurt. We hadden stoelen met van die losse, stoffen zittingen met metalen veren erin, die kussens gingen in de voortuin. Het hout werd in de was gezet net als de tafel, en alles in de woonkeuken opgestapeld. De schoorstenen waren een paar weken daarvoor door Simon de Wit geveegd. De haard werd dan bij de marmere schoorsteenmantel vandaan gehaald en door mijn vader schoongemaakt, en iemand raagde flink heen en weer met een borstel aan een touw door het schoorsteenkanaal. Beneden moest het roet worden opgevangen in een zak of in een krant, degene die op het dak

stond riep dan een waarschuwing in de schoorsteen. Soms ontstond er een misverstand en kreeg de man beneden alles in zijn gezicht, zodat hij roetzwart en luid vloekend naar buiten vloog! Hij was een beetje doof en had de kreet op het dak niet gehoord. De grote houtkachel in de keuken was ook al schoongemaakt.

Doordat de kachels soms rookten als de wind in de schoorsteen sloeg waren de plafonds flink vuil geworden. De voorkamer had een mooi houten plafond dat in vakken was verdeeld van verschillende soorten hout, een soort cassetteplafond. Dat schoonmaken was zwaar werk, je moest er flink op poetsen en dat boven je hoofd. Meestal kwam mijn vader daarvoor van de palen af, want mijn moeder vond dat mannenwerk, en hij had haar tenslotte naar dit huis meegenomen! De vrouwen sopten de deuren en het andere houtwerk en dweilden de vloer.

We hadden geen elektriciteit dus ook geen stofzuiger, dus alles ging 'met nat'. Er waren glazen schuifdeuren die ook gezeemd moesten worden en drie ramen, met mooie glas-in-lood bovenramen en aan de buitenkant houten luiken. De servieskast, een vaste kast waarvan de deur behangen was, had moeder ook van tevoren schoongemaakt. Alles werd er dan uitgehaald en dat vond ik prachtig, mooie glazen en schalen en serviesgoed, allemaal nog van de zalmvisserij. Moeder vertelde erbij als we samen alles afwasten, hoe de Deutsche Ruderverein aanlegde en zalm kwam eten in de grote eetkamer van de Visserij in Pernis en de tafels mooi gedekt werden. Bij het verdelen van de erfenis van haar opa en oma had ze ook wat van die mooie spullen gekregen en ze was er erg zuinig op. Maar de stoel waar Bismarck nog op had gezeten was naar een ander gegaan!

Het vloerkleed werd uitgeklopt, de stoelzittingen geborsteld en alles weer ingeruimd. Weer een dag voorbij.

Toen was de beurt aan de keuken, waar we altijd zaten, het was meer onze woonkamer. Aan de kant van het water was een erker die de kamer heel licht maakte, en waardoor je de rivier zag tot aan Hitland toe, en Krimpen en Ouderkerk. Er stond een grote houtkachel die in de winter onze warmtebron was en waar moeder ook op kookte, hij stond in een soort schouw, daarboven hing een spiegel. Op de schouw stond een foielelijk schoorsteenstel, jaren later heb ik dat eens per ongeluk laten vallen. Alles was beroet geraakt en ook vet van het koken. Ernaast was het aanrecht met de pomp, waarmee we water uit de regentank in het onderhuis omhoog pompten. Twee planken met pannen erboven, twee kastjes eronder. Die waren ook al schoongemaakt: alles eruit, kastjes uitboenen, alles er weer in.

Er stonden een eettafel en vier stoelen, erboven hing een olielamp die af en toe ook flink kon roeten als het kousje niet goed was bijgeknipt, en in de erker een klein tafeltje en twee armstoelen. Tussen de twee kamers in, bij de schuifdeuren, een glazen theetafeltje met een theeservies er op en bonbonschaaltjes en koektrommels erin. Er waren ook twee muurkasten aan weerszijden van de schuifdeuren, die had ik ook helpen schoonmaken. Er zat nog meer serviesgoed

in, en ook etenswaren die Jan van der Vlist, de parlevinker, bij ons had bezorgd. Daarnaast een deur naar de gang. Het plafond in dit vertrek was licht geverfd, dus mijn vader had wel een paar uur nodig om dat toonbaar te maken. Hij stond op de trap en ik gaf hem afwisselend sopdoeken en schoonwaterdoeken aan. Hij wist in ieder geval goed waar hij gebleven was! De vrouwen maakten in die tijd de meubels schoon en zetten ze in de was, de schilderijen gingen van de muur en werden ook gesopt, de spiegel gezeemd en alles in de schone voorkamer gezet. Toen het plafond schoon was vluchtte ik gauw naar buiten, ik had er genoeg van! Maar voor mijn moeder begon het toen pas goed, de houten schouw boenen en het aanrecht met haar kastjes, de erkerramen zemen, de buitenkant met gevaar voor eigen leven! Ik herinner me dat er in het begin van de schoonmaak vaak werd gezongen, smartlappen met grote uithalen, over een kikker die zat te wenen, met een zuigling op zijn knie. Maar in die keuken was het akelig stil geworden.

's Avonds aten we een boterham. Alles stond weer op zijn plaats. Moeder ging zuchtend onze geit melken en daarna naar bed.

Het bleef een paar dagen rustig in ons huis. Ik dacht al dat het gevaar geweken was, maar nee hoor, daar verscheen de hulp weer! De gang was aan de beurt! Gelukkig stonden daar geen meubels in, er hingen alleen wat borden met Juliana en Bernard erop, en een tegeltjes kapstok. De traploper en de gangloper werden buiten gehangen en alles werd weer geraagd en gesopt, ook de gemarmerde muren, mijn assistentie was niet nodig. Bovenaan de trap was nog een onmogelijk raam, waar je niet bij kon om te zemen, zeker niet de buitenkant. Dat was een karweitje voor mijn vader. Toen ik ouder werd deed ik vaak dat soort dingen, en als de vlotters dat zagen riepen ze: "Dat moet je je moeder laten doen!! Het ouwe leer moet het eerst op!!" Ja, dat waren lievertjes! De lopers werden geklopt en het was daarna nog een heel karwei om de traploper weer vast te klemmen tussen de koperen roeden, die natuurlijk eerst zorgvuldig gepoetst waren.

Het toilet, dat is een verhaal apart. We hadden een keurige toiletpot in een hokje onder aan de trap, met een klein raampje, zoals het hoort. Maar er ontbrak iets, de stortbak. We hadden geen stromend water, dus dat was zinloos. Daarom stond er altijd een emmer in het toilet, als je er gebruik van wilde maken moest je eerst de emmer vullen bij de pomp. Na gedane zaken gooide je de inhoud achter je producten aan. En dan was het de bedoeling dat je de emmer weer vulde voor je opvolger. Maar daar zat de klad in! Het toilet loosde op de rivier en dat liep niet altijd even vlot door, vooral niet in de winter, als het had gevroren. Maar nu was het schoonmaak, dus werd ook daar geboend en gesopt.

De volgende dag was HET KANTOOR aan de beurt.

Dat was het heiligdom van mijn vader. Vanuit de twee ramen kon hij de rivier en de palenhaven overzien. Er stond een groot bureau met indrukwekkende laden en een groen leren schrijfvlak bovenop. Twee met groen leer beklede stoelen maakten het interieur af. Hier ontving hij de klanten die hout kwamen bestellen, en 's avonds zat hij er te schrijven in vuistdikke voorraadboeken. Mijn moeder hield niet van dit vertrek. Ze moest er soms koffie brengen en de telefoon aannemen. De telefoon was een kastje met een slinger aan de muur. Als je aan de slinger draaide meldde zich de telefoonjuffrouw uit het postkantoorje aan de dijk in het dorp. Die verbond je door. Er was ook nog een diepe muurkast in het kantoor. Daar lagen al die dikke boeken in, en later ook spullen van mij. Soms zoveel, en zo slordig, dat het eens gebeurde dat vader de deur opende om er voor een klant een boek uit te halen, en er van alles uit de kast kwam glijden, voor de voeten van de geschrokken mijnheer. Toen zwaaide er wat voor mij! Naast het kantoor was een soort vestibule en daarlangs kwam je op de brug, een houten loopbrug naast ons huis. Dan kon je naar de dijk en ook de trap af naar de palenhaven.

Mijn vader had dus een privé ingang. Maar iedereen gebruikte die en de voordeur bleef altijd gesloten.

Mijn moeder liet het schoonmaken van het kantoor aan de hulp over. Zelf begon ze vast aan de trap naar het onderhuis. Een blauwgeverfde houten trap leid-

de naar een altijd enigszins muf ruikende ruimte onder het huis. Daar had je het aardappelhok en het kolenhok. In de winter stonden er vaten met zuurkool en zoute bonen. Op een zelfgetimmerde houten tafel drie petroleumstellen waarop in de zomer werd gekookt. Naast de gemetselde regentank een groot fornuis, waarop op wasdag een teil water werd gewarmd. De echte schoonmaak was niet tot hier doorgedrongen, daar was geen beginnen aan. Het plafond was zwart van de roetende petroleumstellen en iedereen liep er met zijn modderlaarzen gewoon binnen; af en toe vegen met een grote bezem moest maar genoeg zijn. De regenwatertank werd af en toe vanbinnen schoongeboend, een van de vlotters kroop er dan in en mij vader gaf borstels en doeken en schoon water aan. Ook de grindbak aan de regenpijp werd dan verschoond. Dat viel onder de verantwoording van mijn vader. Evenals het vullen van nog een watertank die naast de andere stond, met IJsselwater, als het hoog water was uit de rivier vlak voor ons huis. Dat werd gebruikt om schoon te maken, het regenwater was voor het eten en om te drinken. Een heel enkele keer roeide hij naar de overkant en vulde twee emmers met leidingwater, dan smaakte de thee veel lekkerder! Die dag was het einde van de voorjaarsschoonmaak.

Toen moest er nog gewassen worden. Wasgoed koken op het fornuis, spoelen in de rivier, bleken op het gras, waar de kippen er vrolijk overheen liepen, weer spoelen in de rivier en dan aan de waslijn hangen. Als het gedroogd was strijken met gietijzeren strijkbouten die gewarmd werden op een petroleumstel. Als dat had geroet werd de schone was voorzien van zwarte strepen!

Al schrijvend over de schoonmaak was ik even in het huis van mijn jeugd. Al dat poetsen was tevergeefs, want het huis is al jaren geleden van de aardbodem verdwenen. Alleen ik weet nog precies waar het gestaan heeft, het lijkt een herinnering van eeuwen geleden. En toch lijkt het ook pas gisteren.

Opgetekend door Wil van Kooij-Seinstra

Het einde van vier eeuwen scheepsbouw op één locatie in Krimpen aan den IJssel

Na bijna vier eeuwen is eindelijk definitief het doek gevallen over de scheepswerven die vanaf de Dorpsstraat en de Ketensedijk zo lang mede het beeld op Krimpen aan den IJssel (oostelijk van de huidige Algera-brug) hebben bepaald.

Rond 1610 timmerde scheepmaker Engebrecht Jansz vermoedelijk hier al zijn scheepjes. Vele verkopen volgden en in 1826 verkocht Maarten de Jong zijn werf aan scheepsbouwmeester Jan Otto. Deze, en vanaf 1869 diens beide zoons Johannes en Adrianus Jacobus en later hun nazaten, brachten de werf tot bloei. Op 21 mei 1838 werd de kiel gelegd voor het fregat STRAAT BALY, het eerste daar gebouwde zeeschip, dat op 24 juli 1839 tewater liep en op 29 augustus aan de Amsterdamse rederij Gebr. Hendrichs & Co werd overgedragen. Ter vergelijking: de Capelse scheepsbouwer Pieter Bakhuizen zou pas in 1850 zijn eerste grote schip afleveren, de bark JAN VAN BRAKEL. Na 14 zeeschepen te hebben gebouwd stopte Otto hiermee in 1864 om zich op de ijzeren binnenvaart toe te leggen, ongetwijfeld op initiatief van zijn beide zoons. Op 20 maart 1869 ging een 550 ton grote ijzeren sleepkaan voor Duitse rekening te water. Dat was in dezelfde periode dat Pieter Hoogendijk als eerste in Capelle een ijzeren schip, de KATWIJK, bouwde. In tegenstelling tot de Hoogendijken ble-

De bouwloods wordt op 13-03-2006 weggevoerd.

ven de Otto's allerlei binnenschepen bouwen, meer dan 200 in totaal. Als gevolg van onoverkomelijke meningverschillen binnen de familie werd de werf in 1910 gesloten. Adrianus Jacobus Otto jr. vertrok naar Scheveningen, waar hij directeur werd van de Sleephelling Mij Scheveningen; een tweede Otto werd tekenaar bij scheepswerf Vuyk. Het werfsterrein werd gekocht door de Handelmaatschappij Siderius NV.

Uit deze 'periode Otto' dateert de bouw van de twee binnendijks gelegen directeursvilla's en twee houten schuren die in 2004 als Rijksmonumenten werden aangemerkt. Bij scheepswerf Otto behoorde nog een derde schuur, de meest westelijke en in de volksmond bekend als de 'kanonnenloods'. Deze naam was te danken aan het vanaf 1919 daarin opgeslagen oorlogsmaterieel dat het Duitse leger in Limburg had moeten achterlaten toen het na de Eerste Wereldoorlog vanuit België naar Duitsland terugtrok. Deze zaken werden onderhouden door oud-technici van Krupp en voor een deel verwerkt in de draaierij van Machinefabriek en Scheepswerf Piet Smit jr in IJsselmonde waar dit werk onder leiding stond van een voormalig ingenieur van Krupp. Ene De Visser woonde ter bewaking in een gedeelte van de loods. Naar verluidt roeide hij af en toe met spullen naar Smit en moet hij zijn verdronken nadat hij op een van deze roeitochten door een sleepboot was overvaren. Omstreeks 1934 werd het opgeslagen materieel gesloopt, waarna de loods na verbouwing van 1936 tot juli 2002 heeft gediend als de Rehobothkerk. Het overige werfsterrein is na de sluiting gebruikt als opslag van allerlei sloopmateriaal.

Nadat de scheepswerf van scheepsbouwer Joh. van Duijvendijk, dan gevestigd op het Boveneind in Krimpen aan den IJssel, als gevolg van een bochtafsnijding van de Hollandsche IJssel eind jaren dertig van de vorige eeuw was gehalveerd kocht Van Duijvendijk in 1940 de voormalige werf van Otto. Tot juni 2004 heeft Van Duijvendijk daar binnenschepen gebouwd en gerepareerd waarna de werf werd gesloten. De bouwloods werd verkocht en in maart 2006 weggevoerd naar Dordrecht, en de kranen en hellingwagens werden gesloopt. De redenen tot sluiting waren de sterke buitenlandse concurrentie bij nieuwbouw, geen ruimte voor uitbreiding om de steeds grotere binnenschepen voor reparatie te kunnen droogzetten, en een gebrek aan opvolging binnen de familie. De meeste personeelsleden vonden op andere scheepswerven nieuw emplooi. De gemeente Krimpen aan den IJssel heeft het terrein in juni 2009 gekocht van Van Duijvendijk, met het plan er 75 appartementen op te laten bouwen. De beide houten schuren blijven bewaard; over de bestemming - na grondige restauratie - wordt nog nagedacht.

Ger Mulder en Paul Weyling

ACHTER DE TOONBANK EN LANGS DE WEG, de kleine nering van Capelle aan den IJssel 1905-1965

Naar het HVC-jubileumboek met de titel ‘Achter de toonbank en langs de weg, de kleine nering van Capelle aan den IJssel 1905-1965’, dat eind 2011 zal verschijnen, wordt nu al reikhalzend uitgekeken. Dat blijkt uit de vele reacties die wij als samenstellers ontvangen bij het afnemen van de interviews en de gesprekken die voorafgaan aan de beschrijvingen betreffende de handel en wandel in het verleden van winkeliers en ambulanten in Capelle aan den IJssel en het voormalige Capelse gedeelte van Kralingseveer.

Zo reserveerde een oud-Capellenaar al vast een exemplaar omdat hij bang is, net als bij het boek ‘Verdwenen Scheepshellingen’, achter het net te vissen. Een Capellenaar op hoge leeftijd hoopt dat ondergetekenden een beetje opschieten, hij maakt zich zorgen de verschijning van het boek niet meer te mogen meemaken. Een ander hoopt dat het boek al voor de komende Kerst verschijnt omdat hij in die periode zijn geëmigreerde familieleden gaat bezoeken en voor hen een aantal exemplaren wil meenemen. Leuk om te horen is dat er in de boekhandel al naar het boek is gevraagd. De wijze waarop wordt gereageerd en de grote interesse voor het komende boek zijn voor ons als auteurs in ieder geval een grote stimulans om met veel enthousiasme ons werk voort te zetten. Eén ding is zeker ‘Achter de toonbank en langs de weg’ zal qua omvang en fotomateriaal ‘Het Boerenerfgoed’ ver overtreffen..

Veel materiaal is inmiddels verzameld maar nog niet van iedereen is een goede foto of afbeelding aanwezig en wie weet zijn er nog mooiere foto’s of foto’s van betere kwaliteit in omloop dan waarover wij nu beschikken. Ook missen we nog heel wat informatie van verschillende winkeliers en ambulanten die reeds lang geleden uit Capelle zijn vertrokken of zonder nageslacht zijn overleden. Die informatie is voor ons heel belangrijk, omdat we juist daarmee in de verschillende archieven naar aanvullende gegevens kunnen zoeken. Het is ons streven een zo volledig mogelijk beeld te scheppen van de kleine middenstand in Capelle aan den IJssel. Daarom blijven wij op zoek naar:

- Foto’s van winkeliers, venters en marktkooplui uit Capelle aan den IJssel en het voormalige Capelse deel van Kralingseveer.
- Foto’s van winkelpanden, zowel van de buitenzijde als van het interieur.
- Foto’s van speciale objecten zoals beschilderde karren en bestelauto’s.
- Krantenartikelen, bijv. uit De IJssel- en Lekstreek en De Havenloods, van bijzondere gebeurtenissen, zoals de opening van een bedrijfspan, jubilea, een afscheid, enz..
- Namen en adressen en telefoonnummers van mensen die nog iets kunnen vertellen over de winkel, de handel of het bedrijf van hun familie of bekenden.

*Melkboer Piet Schipper met zijn paard en wagen vent de melk van zijn vader Huibert, boer en veehandelaar aan de Schaardijk, uit aan de IJsselmondse-
laan, de toenmalige grens tussen Rotterdam (links) en Capelle aan den IJssel.*

Op dit moment is het onderzoek betreffende het Capelse gedeelte van Kralingseveer al in een vergevorderd stadium, toch ontbreekt van tal van ondernemers nog elk spoor. Met name materiaal van ondernemers aan het stukje van de Nijverheidstraat dat bij de annexatie door Rotterdam IJsseldijk is gaan heten en de Transvaalbuurt wordt met genoegen tegemoet gezien.

Ook over kleine ondernemers, die in Capelle-West gevestigd waren en waarheen we binnenkort onze werkzaamheden verleggen, kunt u van alles kwijt. Aan te leveren foto's worden gescand en zijn binnen drie weken weer terug bij de mensen die ze beschikbaar hebben gesteld. Wie denkt, voor zover dit nog niet heeft plaatsgevonden, de samenstellers aan materiaal te kunnen helpen wordt verzocht contact op te nemen met Frans van Es, telefoon 010 - 450 08 83, e-mail fransvanes@planet.nl of Paul Weyling 010 -450 12 19, e-mail paul.weyling@online.nl. Voor Kralingseveer kan men ook terecht bij Jan van Campen, tel. 010 - 450 36 77, in Capelle-West geldt dit voor Willem Dwarswaard, tel. 06-220 222 43.

Frans van Es en Paul Weyling

P.s. Wie kan ons tijdelijk helpen aan oude jaargangen van De IJssel- en Lekstreek t/m 1965?

Herinneringen aan Feenstra drijfsteenfabriek in de jaren dertig

De foto van de inmiddels verdwenen beton- en drijfsteen industrie Feenstra op de omslag van het H.V.C. winternummer riep vele herinneringen bij me op. Ik heb tot het begin van de Tweede Wereldoorlog op dit fabrieksterrein gewoond.

Mijn vader werd ,nadat hij zijn dienstplicht had vervuld, als een der allereerste arbeiders in 1926 door Feenstra aangenomen. Dhr. Feenstra had zich op een buitendijks terrein gevestigd. Het perceel maakte eerder deel uit van de in 1913 gesloten steenplaats “De Oude Plaats” en werd toen o.a. gebruikt voor de opslag van materialen en rietmattenfabricage. Er was ook een oud woonhuisje op het terrein aanwezig, dat als kantoor door Feenstra in gebruik werd genomen. Het gebied werd in de volksmond ook wel “de Bonk” genoemd. In die tijd werkte je dan ook niet bij Feenstra, maar “op de Bonk”.

Dhr. Feenstra woonde aanvankelijk met zijn gezin op een woonark, gelegen in een insteek van de IJssel, tussen het bedrijfsterrein en een griend. De zaken liepen goed, zodat dhr. Feenstra al spoedig elders een woning ging kopen.

Mijn ouders betrokken daarna de ark, waar ik later geboren ben. Helaas was de ark in een zodanige toestand, dat hij op een gegeven ogenblik lek raakte en zonk. Hij werd weer op het droge gezet, waarna wij er nog meerdere jaren met plezier op gewoond is.

Midden dertiger jaren werd er een stenen huis voor ons op het fabrieksterrein gebouwd. De ark werd gesloopt.

Het bedrijf hield zich aanvankelijk bezig met de vervaardiging van drijfstenen. Deze stenen hadden een licht gewicht en een goed isolerend vermogen. Ze werden in de bouw toegepast bij binnen- en tussenmuren. De basismaterialen waren hoogovenslakken, een afvalproduct van het hoogovenproces, cement en water. De hoogovenslakken, ook wel bims genoemd, werden met sleepschepen aangevoerd en met een lier en ophaalbak op een grote bimsberg gestort.

Ook de cement werd per schip aangevoerd. Het was verpakt in balen van 50 kg. Het lossen geschiedde aanvankelijk geheel met mankracht. Sterke mannen kwamen met twee balen cement op hun rug via een ladder uit het ruim van het schip naar het scheepsdek. Vervolgens gingen zij middels een tweede ladder van het dek naar de kade om daarna hun last over een afstand van ca. 100 meter naar de cementopslag (het cementhok) te brengen.

Om de eentonigheid enigszins te verbreken hielden ze soms een wedstrijd, wie van hen in een keer de meeste balen naar het cementhok kon sjouwen. Winnaar was dan veelal Aai de Graaf. Volgens zeggen was hij in staat in een trek zes balen cement van 50 kg. naar het cementhok te sjouwen. Aai heeft dit werk niet altijd gedaan. Later is hij kastelein geworden van het grote café, dat destijds gevestigd was in het huidige pand Dorpsstraat 38.

De vervaardiging van de stenen vertoonde wel overeenkomsten met dat van de

vroegere steenplaatsen, die gedurende vele eeuwen het industriële IJsselbeeld bepaald hadden. Ook op de Bonk was het werk zwaar en hard.

De basismaterialen werden in een mengmolen gemengd door Wim Koolmees en naar de steenpers gevoerd waar mijn vader de stenen “sloeg”. Ze werden hier op houten panelen gevormd en geperst. Na enige dagen werden de stenen

Luchtfoto Hollandse IJssel. Van boven naar beneden langs de Hollandse IJssel ziet men: Ambonnezenenkamp “IJsseloord”, A. Vuijk & Zn Scheepswerven, Slotpark en de fabriek van Feenstra beton. Foto dateert uit 1960. Foto: de Koning.

zodanig opgetast, dat wind en lucht er gemakkelijk toegang hadden om het droogproces te versnellen. Wanneer de stenen voldoende waren gedroogd, werden ze afgevoerd naar de opslag gereed product. Voordat het zover was waren de stenen zo'n 5 á 6 maal in stapeltjes van ca. 10 stuks in de handen van de transportmensen geweest.

Aanvankelijk werden de stenen met het scheepje van Lammert de Waard naar de diverse bestemmingen in het land vervoerd.

Zoals dikwijls in deze periode gebeurde, werd later overgegaan tot transport over de weg. Dhr. Feenstra schafte zelf een vrachtauto aan, die bestuurd werd door Dirk van Delft, de vader van de gebroeders van Delft, de oprichters van het bekende gelijknamige aannemingsbedrijf hier ter plaatse.

De ontwikkeling van het bedrijf vond plaats tijdens de zware economische crisis van de jaren dertig. Sociale ontwikkelingen gingen echter ook toen in bescheiden mate door. Zo kwam er een collectieve arbeidsovereenkomst tot stand, waarbij de werkers in de bouwnijverheid recht kregen op drie dagen betaald verlof. Feenstra kwam met zijn personeel overeen deze drie dagen te vervangen door één dag, waarop de personeelsleden met hun echtgenotes een verzorgde busreis zouden maken. Dit was destijds misschien niet zo gek, daar de mobiliteit, zeker onder de arbeidersklasse toen nog gering was en men nu de gelegenheid kreeg wat meer van zijn land te zien.

Dhr. Feenstra was in die moeilijke jaren wel een toekomst gerichte ondernemer. Hij begon op een terrein naast de scheepswerf Vuyk op het Capelse dorp in een oude scheepsbouwloods met de fabricage van betonelementen. Ook startte hij een tweede drijfsteenproductielijn in IJmuiden, onder de rook van de Hoogovens.

Naast de Bonk kocht hij een stuk zelling. Hier werd aanvankelijk het bedrijfsafval van het eigen bedrijf gestort. Later konden ook andere ondernemingen, zoals de scheepswerven uit de omgeving daar hun afval storten. Dat was een feest voor de jeugd. Dit afval bevatte namelijk een behoorlijke hoeveelheid oud ijzer en koper, dat met een haakje uit de afvalberg gewroet werd.

Het gevonden oud ijzer bracht een cent per kg. op, het koper zelfs 5 cent. Mijn opbrengst werd besteed aan het jaarlijkse fietsbelastingplaatje, dat toen een rijksdaalder kostte. Overigens was het fabrieksterrein ook een prachtig speel-terrein buiten de werktijden. Men kon er volop wegkruipertje e. a. dingen doen tussen de vele steentassen.

Op 7 maart 1939 bestond het bedrijf 12,5 jaar. Een feit, dat met een grote feestavond gevierd werd. Aan mijn vader werd op die avond een gouden horloge met inscriptie uitgereikt voor het feit dat hij de hele periode in dienst geweest was. Enige maanden later werd hij echter gemobiliseerd vanwege de spanningen die aan de Tweede Wereldoorlog vooraf gingen.

Helaas werden de gemobiliseerde soldaten de tiende mei in een heuse oorlog betrokken. Ik herinner me nog levendig, dat mijn moeder me in de vroege morgen van de tiende mei kwam wekken. We hoorden het geluid van vliegtuigen en geschut en zagen de parachutisten in de lucht hangen. Mijn moeder verliet op die dag met ons het eenzame huis op de Bonk en trok tijdelijk bij haar zus,

een weduwe, in de Waterloostraat, in.

De familie Feenstra verliet in die bange dagen de stad en wilde zich in het schaftlokaal van de fabriek vestigen. Mijn moeder bood hun spontaan aan om zolang in haar huis te wonen, hetgeen werd aanvaard. Eind mei kwam mijn vader heelhuids uit de oorlog terug en zette zijn dagelijks werk weer voort. De heer Feenstra had echter weinig trek om naar de stad terug te gaan en gaf te kennen zelf voorlopig in het huis te willen blijven wonen. Dit leidde tot een groot meningsverschil, waar door mijn vader naast het huis ook zijn werk kwijtraakte.

Ik kan me indenken, dat mijn ouders toen een dubbel ongewisse toekomst tegemoet gingen.

Het gouden horloge verloor zijn glans en werd niet meer gedragen. Later werd het geschonken aan zijn oudste kleinzoon die het nog steeds in zijn bezit heeft. Na de oorlog ging het bedrijf zich op andere producten toeleggen. Het werd een belangrijke leverancier van dakplaten voor bedrijfshallen. Door de opkomst van de veel lichtere stalen profielplaten raakten de betonplaten uit de gratie. Feenstra kende nog een opleving door haar deelname aan de grootschalige bouwprojecten in het Midden-Oosten in de zeventiger jaren. Toen hieraan een einde kwam fuseerde het bedrijf met een andere onderneming, waarna de productie in Capelle werd stilgelegd. Later kocht de gemeente het fabrieksterrein en liet het grondig reinigen en bouwrijp maken om ruimte te bieden voor de fraaie flats van de IJsselzoom.

Feenstra Beton, men kent en vindt haar standplaats zelfs niet meer. Eigenlijk jammer dat hier niet een simpele maquette is aangebracht, die herinnert aan deze in het naoorlogse Capelle belangrijke onderneming.

Henk van der Marel

TUSSEN IJSSEL EN ROTTE - 5 LANDSCHAPPEN OP 1 PLEK

De titel van de nieuwe tentoonstelling in het Jan Anne Beijerinckgemaal lijkt misschien wat raadselachtig, maar is toch heel logisch. De tentoonstelling laat namelijk de ontwikkeling zien van het landschap in wat in de 19e eeuw de Polder Prins Alexander is gaan heten.

Dit gebied heeft in de afgelopen eeuwen heel wat gedaantewisselingen ondergaan, zodat we kunnen spreken van vijf opeenvolgende landschappen op dezelfde plek. Van veenmoeras tot poldergebied, vervolgens door turfwinning een plassengebied, daarna door droogmaking eerst land- en tuinbouwgrond en tenslotte het huidige verstedelijkte landschap wordt in beeld gebracht in een bijzondere tentoonstelling die vanaf 12 september in het gemaal te bezichtigen is. Het onderwerp voor deze openingstentoonstelling hangt natuurlijk nauw samen met de huisvesting, het verbouwde Jan Anne Beijerinckgemaal dat in de ontwikkeling van de Polder Prins Alexander zo'n belangrijke rol heeft gespeeld. De naam van Jan Anne Beijerinck is niet voor niets verbonden met het gemaal. Hij was de opsteller van het uiteindelijke plan dat heeft geleid tot de droogmaking van de polders en hij is dus feitelijk de man die ervoor heeft gezorgd dat wij hier nu met droge voeten kunnen wonen en werken.

De tentoonstelling "Tussen IJssel en Rotte" wordt officieel geopend op vrijdag 11 september a.s. en is voor het publiek gratis toegankelijk vanaf zaterdag 12 september (Open Monumentendag) en daarna elke zaterdagmiddag van 1 tot 4 uur.

*Een gedeelte uit de Nieuwe Atlas van Johan Blaeu uit 1657
met linksboven Rotterdam en rechtsonder Gouda.*

BLOEMLEZING UIT HET NOTARIEEL ARCHIEF

Dit keer een paar verschillende vondsten van enkele van onze vrijwilligers. Ze zouden belangrijk kunnen zijn voor de geschiedenis van Capelle en omgeving, maar ze geven ook aan wat het zo boeiend maakt om in die oude akten te spitten. Flarden uit het dagelijks leven in vroeger eeuwen maken duidelijk dat ook crimineel gedrag van alle tijden is. En als je familie tegenkomt krijgt je motivatie nog een extra duwtje.

Verkoop molen “De Hoop” (Frits Hartman).

Bij notaris Kornelis Achterberg werd op 1 mei 1876 de verkoop bijgeschreven van de wind-, koren- en pelmolen “De Hoop”, met de molenwerf, aan de Kortenoord te Nieuwerkerk aan den IJssel. Meester broodbakker Alexander Coenraad Pinkse te Nieuwerkerk verkocht hem voor f 13.000 aan korenmolenaar Maarten Vente.

Een valse verklaring afgedwongen (Anneke Maat).

Op 13 september 1692 leggen Jacob Janse en Annetje Jacobs te Ouderkerk aan den IJssel een verklaring af bij notaris Willem Romeyn te Capelle aan den IJssel, op verzoek van Johannes van Wijmers, meester chirurgijn te Ouderkerk. Deze treedt weer op voor Lijsbet Abrams uit Krimpen aan den IJssel. Hij is door haar via Jacob verzocht een eerder door haar afgelegde verklaring ongedaan te maken, vertellen Jacob en Annetje, bekenden van Lijsbet. Waarover het gaat?

Jacob en Annetje vertellen dat Lijsbet verzocht werd naar Gouda te komen om bij Justus van den Boogaert, (doctor in de medicine) en Cornelis Outshoorn (chirurgijn) een verklaring af te leggen. Deze vroegen haar dingen, waar zij totaal geen weet van had. Daarop werd zij naar een herberg gebracht, waar ook een notaris kwam. In de herberg aangekomen werd zij door doctor Boogaert naar een kamer gebracht, waar haar “eenige wijn” werd geschonken en zij “seer wel” werd getrakteerd. Na enige tijd moest zij naar beneden komen, waarna zij later weer boven werd geroepen. Daar kreeg zij een “pampier” onder haar neus met het verzoek daar haar “merckteecken” onder te zetten, waarvoor zij 1 gulden en 16 stuivers ontving. Nadat zij weer bij haar positieven was, drong het tot haar door, dat zij “in gheen duysentsten deel” wist, wat zij ondertekend had en dat zij daar nu zo ongerust over was, dat zij “nacht noch dagh can rusten, en groot berou hadde”. Zij (waarschijnlijk analfabeet) wil dan ook graag haar verklaring intrekken. Als dat Johannes van Wijmers lukt belooft zij hem zelfs daarvoor een nieuwe muts voor zijn zoon te kopen.

Men zou denken dat Lijsbet voor het intrekken van haar verklaring beter naar de eerste notaris had kunnen gaan, maar blijkbaar wist zij zijn naam niet. Nu moet een chirurgijn zijn beide medische collega's zien om te praten, gesteund

door de nieuwe verklaring. Het gaat dus kennelijk over iets medisch. Misschien over een vaderschap?

Uit dit verhaal blijkt maar weer eens, dat ook in vroeger eeuwen door sommigen geen middel geschuwd werd om een eenvoudige vrouw om te kopen om haar een valse verklaring te ontfoetselen.

De rietmattenfabriek van Hermanus Buys (Cees van Yperen).

Een groot jaar ben ik nu bezig met het maken van uittreksels van akten van Capelse notarissen, en met plezier. Ik moet zeggen dat het zelfs enigszins verslavend werkt. Je wordt nieuwsgierig naar wat schuil gaat achter de plechtige notariaal van zo'n akte, bijvoorbeeld achter de openbare verkoping van een inboedel van een weduwe met kinderen. Misschien kon ze de lasten niet meer betalen, en komt ze als gevolg daarvan met haar kinderen in het armenhuis terecht. Een lening sluiten kan natuurlijk, maar wat betekent het als de zware verplichtingen niet kunnen worden nagekomen? Het onderpand wordt eenvoudig verkocht, en je staat bij wijze van spreken naakt op straat.

Leuk is het als je iets van je eigen familie tegenkomt, zeker als het zich dan ook nog in Capelle afspeelt. Zo kwam ik regelmatig de naam Gerritje Benschop tegen, als geldschietster. Mijn schoonmoeder heeft dezelfde achternaam, en een bescheiden stamboomonderzoek leerde dat het om dezelfde familie gaat.

Gerritje Benschop (1823-1906) was geboren in Krimpen aan de Lek, als dochter van Leendert Benschop en Grietje Moenje. Zij trouwde op 5 februari 1853 te Krimpen aan de Lek de Capellenaar Hermanus Buys (1821-1878), die een rietmattenfabriek en een lijnbaan "ten westen van Capelle" exploiteerde. Na zijn overlijden moest Gerritje alleen verder met haar dochter Maartje 1853-1917, en dat viel haar wellicht te zwaar. Maartje was enige erfgenaam van haar vaders erfdeel. In elk geval werd de gemeenschappelijke boedel van het echtpaar op 9 juli 1879 geveild in de Capelse herberg van Wiggert de Wit.

Waarschijnlijk heeft Gerritje met haar dochter de erfenis beheerd, en met het verstrekken van leningen in beider onderhoud voorzien.

Mijn uittreksel van de betreffende akte is op de website van het Rotterdams archief te lezen. De boedel bevat o.a.:

- een huis en schuur en open grond, erf en IJsselwater, ingericht tot rietmattenmakerij, gelegen buitendijks ten westen van Capelle aan den IJssel, - drie arbeiderswoningen met erf en grond en IJsselwater aldaar, gelegen aldaar; in eigendom verkregen bij koopakte op 12 februari 1859 bij notaris Cornelis Johannes Spruijt te Ouderkerk aan den IJssel;

- een perceel open grond en IJsselwater aldaar, - een boomgaard met lijnbaan en baanhuysje gelegen binnendijks alhier, in eigendom verkregen bij akte op 17 maart en 8 augustus 1862 bij notaris Dirk Cornelis Kley alhier, belast met overpad ten behoeve van Cornelis Bravenboer;

- een huis bevattende 2 arbeiderswoningen met erven en grond, gelegen binnendijks alhier, belend ten westen door J. Romeyn;

In eigendom verkregen gedeeltelijk bij koopakte van veiling en gedeeltelijk uit

de nalatenschap van zijn wijlen ouders Stefanus Buys en Maartje Griffijn, beiden overleden te Capelle aan den IJssel.

- een huis bevattende 2 arbeiderswoningen en varkensschuurtjes, grond en binnenrol van de dijk. Gelegen aldaar, belend door de weduwe Hengeveld, beiden in eigendom verkregen bij veiling op 28 november 1873 bij notaris Kornelis Achterberg alhier.

Hoogste bieder voor de rietmattenfabriek en toebehoren was Vincent Dirk van Riemsdijk, commissionair, gemachtigd door een onbekende lastgever voor 9250 gulden.

Gerritje Benschop, die vele malen geld uitleende, lijkt niet tot de armlastigste te zijn.

Uit de NRC van 17-04-1852.

Advertentie:

De notaris Dirk Cornelis Kley, residerende te Capelle op d' IJssel, als daartoe door de Arrondissements Rechtbank behoorlijk gecommiteerd, zal op zaterdag de 24e april 1852, des voormiddags ten 10 ure, ter herberge van J. Voorlander te Capelle op d' IJssel publiek verkopen een huis, schuur en erf, getekend no. 24, binnendijks en een buitendijks daarvoor gelegen sloopstimmerwerf met twee scheepshellingen en schuur, no. 24b, te zamen staande en gelegen voor de Keetensche Polder te Capelle op d' IJssel, strekkende van de polderboezem tot in de rivier de IJssel, te zamen groot 22 roeden en 60 ellen, en verhuurd tot de 30e september 1864 ad NLG 70 per jaar. (opm: een van de voormalige scheepshellingen van de firma W. & J. Hoogendijk en Co)

Beide percelen zijn te aanvaarden op de 15e mei 1852. Zijnde nadere informatie te bekomen bij bovengenoemde notaris.

Uit de NRC van 13-01-1854

Advertentie:

Ary Vermeulen, deurwaarder bij de Arrondissementsrechtbank te Rotterdam, als lasthebbende van zijn principaal, is van mening publiek en om contant geld, ten huize van Jan Noorlander, kastelein aan het Veer te Capelle aan de IJssel, op woensdag de 25e januari 1854, des voormiddags ten elf ure, te verkopen: een tjalk, genaamd de JONGE PIETER, groot, volgens meetbrief, 48 tonnen, met deszelfs staand en lopend want, ankers, touwen, zeilen en verdere inventaris, zo als het zich bevindt op de sloopstimmermanswerf van K. Kok, in de Stormpolder aan de IJssel, aldaar dagelijks te bezichtigen.

VRAGEN VAN DE BEELDBANK

In deze Nieuwsbrief nu eens geen vraag van de Beeldbank, maar even een kort bericht over de stand van zaken.

Zoals bekend, zijn we met de Historische Vereniging weer teruggekeerd op het vertrouwde nest, het Jan Anne Beijerinckgemaal.

Ook de Beeldbank is weer terugverhuisd en kan nu in de verbouwde, maar vertrouwde omgeving gaan werken met een groter aantal computers, echte bureaustoelen en fraaie stellingkasten. Door het toegenomen aantal computers (van twee naar negen) kunnen alle 'beeldbankers' een plekje vinden om hun werk te doen en omdat ook alle dozen en laden uit de depotruimte aan de Mient weer onder handbereik zijn, kunnen we voortvarend aan de slag!

Dat is een hele opluchting, want het werken met een grote groep in een heel beperkte ruimte was het afgelopen jaar niet altijd even makkelijk en als je spullen ook nog in een hoek op elkaar gestapeld staan, schiet het werk niet echt op. Maar nu zijn we heel blij en gaan we extra gemotiveerd verder met de gigantische klus die nog op ons bord ligt.

De vraag die wij in de vorige Nieuwsbrief aan u stelden, is inmiddels ook beantwoord door de heer Both, die de kippenschuur herkende als die van zijn schoonvader, de heer Middelkoop. De schuur behoorde bij de boerderij van de familie Middelkoop en bevond zich in het verlengde van de Van Speykstraat, op de plek waar zich nu de Volkstuinvereniging Capelle West bevindt. Hartelijk dank voor deze bijdrage. In de volgende Nieuwsbrief hebben wij vast wel weer iets te vragen.

WAT LIGT ER OP DE PLANKEN VAN HET DEPOT?

In de vorige Nieuwsbrief vroegen wij uw hulp bij de identificatie van een drietal voorwerpen.

De heer Van Maanen (oud-medewerker HVC) mailde ons het volgende: “de langwerpige klos met ijzerbeslag aan de uiteinden is een handvat voor een grote platte houtbeitel waarop met een houten hamer geslagen wordt. Door de massa van klos met ijzerbeslag behoeft je minder hard te slaan en het handvat splijt niet. Het gat is doorgeboord om het uitsteeksel (arend) van de beitel door te voeren en te borgen”. Dhr. Van Maanen had de beitel op de Bataviawerf zien gebruiken door de meester-beeldsnijder. Een krantenfoto illustreerde e.e.a. De twee eivormige klossen zijn zgn. mastkloten en zitten op de top van de vlaggenmast van een groot zeilschip. Een vlaggenlijn had een lengte van tweemaal de mastlengte en liep over de katrol bovenin de klos zodat de lijn niet kon ontsporen.

We willen de heer Van Maanen hartelijk danken voor zijn uitgebreide toelichting.

De planken van het depot bevatten zeer uiteenlopende voorwerpen zoals we bij de start van deze rubriek al meldden en u inmiddels gemerkt hebt. Tussen het keukengerei vonden we een melkwacht.

Het is een soort schoorsteen van geglazuurd aardewerk en moet in de melkkoker geplaatst worden waardoor de melk niet overkookt.

HISTORISCHE VERENIGING CAPELLE AAN DEN IJSSEL
Secretariaat: Postbus 136, 2900 AC Capelle aan den IJssel
Redactieadres: Nieuwe Laan 107, 2902 BW Capelle aan den IJssel
Telefoon: 010 - 450 60 08 Mobiel: 06 - 22 86 73 65
E-mail: bram.van.bochove@planet.nl